

**TRATAMENTUL NAȚIUNII CELEI MAI FAVORIZATE ÎN  
COMERȚUL CU SERVICII – REGULĂ FUNDAMENTALĂ A  
COMERȚULUI INTERNAȚIONAL ÎN CADRUL SISTEMULUI  
MULTILATERAL AL ORGANIZAȚIEI MONDIALE A  
COMERȚULUI**

NICOLAE-HORIA ȚIȚ\*

**Abstract: Most – Favoured – Nation Treatment (MFN) in trade in services – fundamental rule of the WTO multilateral trading system**

*The World Trade Organization (WTO) law provides for rules and disciplines on international trade in services, based on the principles of non-discrimination. One of these principles is the Most – Favoured – Nation Treatment (MFN), according to which WTO members shall accord immediately and unconditionally to services and service suppliers of any other member treatment no less favourable than that it accords to like services and service suppliers of any other country (Art. II par. 1 GATS).*

*A three – tier test of consistency is set out to determine whether there is a violation of the MFN treatment obligation under Art. II, par. 1 of GATS: whether the measure at issue is a measure covered by the GATS; whether the service or service suppliers concerned are “like services” or “like service suppliers”; whether less favourable treatment is accorded to the service or service suppliers of a member.*

*The article analyzes the three conditions and gives reference to the Panel and Appellate Body relevant reports in the field.*

**Key-words:** most-favoured-nation treatment, trade in services, like services, like services suppliers.

Ca și în comerțul cu bunuri, reglementarea comerțului cu servicii pe principiul nediscriminării se materializează în consacrarea în art. II alin. 1 al GATS a tratamentului națiunii celei mai favorizate, ca regulă fundamentală a

---

\* Asist. univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

comerțului internațional în domeniul serviciilor<sup>1</sup>. Este interzisă discriminarea, pe de o parte, între servicii similare provenind din țări diferite, pe de altă parte, între prestatori sau furnizori de servicii provenind din țări diferite<sup>2</sup>. Se are în vedere, ca și în GATT 1994, asigurarea egalității de șansă pentru participanții la activitatea de comerț internațional, în speță pentru servicii și prestatorii sau furnizorii de servicii provenind din state diferite, membre ale OMC<sup>3</sup>.

Pe lângă art. II alin. 1 al GATS, tratamentul națiunii celei mai favorizate este menționat și de alte dispoziții ale acordului, cum ar fi: Art. VII referitor la recunoaștere, Art. VIII referitor la monopoli și furnizori exclusivi de servicii, Art. X referitor la măsurile urgente de salvagardare, Art. XII referitoare la măsuri pentru păstrarea echilibrului balanței de plăți, Art. XVI referitor la regulile privind accesul pe piață, Art. XXI referitor la notificarea listelor cuprinzând angajamentele statelor membre.

Obligația aplicării tratamentului națiunii celei mai favorizate conform art. II alin. 1 din GATS vizează atât măsurile legale (discriminări *de jure*) cât și comportamentul concret (discriminări *de facto*)<sup>4</sup>. O măsură are caracter discriminatoriu de jure dacă aceasta rezultă chiar din redactarea textului de lege. Dacă măsura nu apare ca fiind discriminatorie așa cum a fost edictată, există totuși să aibă caracter discriminatoriu *de facto* dacă, analizând toate elementele de fapt referitoare la aplicarea în concret a acelei măsuri, rezultă că are un astfel de caracter în practică sau în fapt<sup>5</sup>. În cazul comerțului cu

---

<sup>1</sup> În acest sens, art. II alin. 1 din GATS prevede că „În ceea ce privește orice măsură acoperită de prezentul Acord, fiecare Membru va acorda imediat și necondiționat serviciilor și furnizorilor de servicii ale oricărui alt Membru un tratament nu mai puțin favorabil decât cel pe care îl acordă serviciilor și furnizorilor de servicii similare din orice altă țară”. A se vedea Dominique Carreau, Patrick Juillard, *Droit International Économique*, 2<sup>e</sup> Edition, Dalloz, Paris, 2005, p. 294 – 295.

<sup>2</sup> David Luff *Le Droit de L'Organisation Mondiale du Commerce, Analyse critique*, Bruylant, Bruxelles, LGDJ, Paris, 2004, p. 589.

<sup>3</sup> M. Rafiqul Islam, *International Trade Law of the WTO*, Oxford University Press, 2006, p. 350.

<sup>4</sup> A se vedea în acest sens Raportul Organismului de apel în cauza *EC – Bananas III (European Communities - Regime for the Importation, Sale and Distribution of Bananas)*, par. 233. A se vedea Mitsuo Matsushita, Thomas J. Schoenbaum, Petros C. Mavroidis, *The World Trade Organization, Law, Practice and Policy*, Second Edition, Oxford University Press, 2006, p. 622.

<sup>5</sup> Peter van den Bossche, *The Law and Policy of World Trade Organization, Text, Cases and Materials*, Second Edition, Cambridge University Press, 2008, p.335.

servicii, s-a exprimat opinia potrivit căreia regula tratamentului națiunii celei mai favorizate vizează doar discriminările de jure, spre deosebire de regula tratamentului național, care vizează atât discriminările de jure, cât și cele de facto, ca urmare a prevederilor exprese ale art. XVII al GATS în acest sens. Așa cum am arătat și mai sus, acest punct de vedere nu a fost împărtășit de Organismul de soluționare a apelurilor care a adoptat aceeași practică întâlnită în jurisprudența GATT referitoare la regula tratamentului națiunii celei mai favorizate, în sensul că aceasta vizează atât discriminările de jure, cât și pe cele de facto<sup>6</sup>.

Ca și în cazul Art. I alin. 1 al GATT 1994, Art. II alin. 1 al GATS prevede mai multe condiții funcție de care se poate stabili dacă o anumită măsură respectă sau nu principiul tratamentului națiunii celei mai favorizate. Astfel, trebuie avut în vedere dacă măsura respectivă intră sub incidența GATS, dacă serviciul sau prestatorul ori furnizorul acestuia are caracter similar și dacă un tratament mai puțin favorabil este acordat serviciului sau prestatorului ori furnizorului de servicii al statului membru în discuție.

Spre deosebire însă de Art. I alin. 1 din GATT 1994, GATS permitea membrilor să prevadă anumite excepții de la principiul tratamentului național, sub condiția menționării acestora în lista de angajamente specifice până la data intrării în vigoare a Acordului de la Marrakesh, respectiv 1 ianuarie 1995<sup>7</sup>. În baza acestei posibilități, aproximativ două treimi din statele membre OMC au formulat astfel de excepții, în special în domeniul transportului maritim, telecomunicațiilor și serviciilor financiare. Deși Art. 6 din Anexa privind excepțiile de la obligațiile enunțate la Articolul II din GATS prevede în principiu că aceste excepții trebuie să înceteze în termen de 10 ani de la data intrării în vigoare a Acordului de la Marrakesh (deci ar fi trebuit să nu mai producă efecte începând cu 1 ianuarie 2005), având în

---

<sup>6</sup> În acest sens, Raportul Organismului de Apel în cauza *EC – Bananas III (European Communities - Regime for the Importation, Sale and Distribution of Bananas)*, par. 231-232 face trimitere la Raportul Panelului GATT în cauza *EEC – Imports of Beef*.

<sup>7</sup> În acest sens, Art. II alin. 2 din GATS prevede că „Un Membru va putea menține o măsură incompatibilă cu paragraful 1, dacă aceasta figurează în Anexa privind excepțiile de la obligațiile enunțate în Articolul II și satisface condițiile care sunt indicate în această anexă” iar Art. 1 din Anexa privind excepțiile de la obligațiile enunțate la Articolul II prevede că „Prezenta anexă definește condiții în care un Membru, în momentul intrării în vigoare a acestui Acord este exceptat de la obligațiile sale conform paragrafului 1 al Articolului II”.

vedere formularea ambiguă a acestui alineat numeroase state continuă să le aplice<sup>8</sup>.

Art. I alin. 1 al GATS prevede că acordul se aplică măsurilor statelor membre care afectează comerțul cu servicii. Prin urmare, pentru ca o măsură să intre sub incidența GATS trebuie ca aceasta să fie adoptată de un stat membru și să afecteze comerțul cu servicii<sup>9</sup>.

În ceea ce privește prima condiție, trebuie reținut că pentru ca o măsură să fie adoptată de un stat membru nu trebuie neapărat să provină de la autoritățile centrale sau de la guvernul aceluși stat<sup>10</sup>. Măsurile adoptate de autorități locale sunt de asemenea măsuri ale statului membru în înțelesul GATS. De asemenea, sunt considerate ca fiind măsuri ale statului membru și cele care provin de la o autoritate neguvernamentală, dacă aceste măsuri sunt dispuse în exercitarea unei funcții publice delegată de guvern sau autorități<sup>11</sup>. Prin termenul de măsură se înțelege orice măsură luată de către un membru, sub formă de lege, de reglementare, regulă, procedură, decizie, de acțiune administrativă sau sub orice altă formă<sup>12</sup>.

În ceea ce privește cea de-a doua condiție, pentru a se determina în concret dacă o măsură afectează comerțul cu servicii trebuie avute în vedere două aspecte: primul, dacă există comerț cu servicii; al doilea, dacă, în înțelesul art. I alin. 1 al GATS, acesta este afectat de măsura respectivă<sup>13</sup>.

---

<sup>8</sup> Art. 6 din Anexa privind excepțiile de la obligațiile enunțate la Articolul II din GATS prevede că „În principiu, excepțiile nu ar trebui să depășească o perioadă de zece ani”. Pentru detalii, a se vedea Rudolf Adlung, Antonia Carzaniga, *MFN Exemptions under the General Agreement On Trade In Services: Grandfathers Striving For Immortality?*, în „Journal of International Economic Law”, Vol. 12, Nr. 2/2009, p. 357–392.

<sup>9</sup> Peter van den Bossche, *op. cit.*, p. 336.

<sup>10</sup> În acest sens, Art. I alin. 3 lit. a) al GATS prevede că „măsuri ale Membrilor” înseamnă măsuri luate de:

- i) guvernele și administrațiile centrale, regionale sau locale; și
- ii) organismele neguvernamentale, atunci când exercită puteri delegate de guvernele sau administrațiile centrale, regionale sau locale;

Pentru îndeplinirea obligațiilor și angajamentelor sale din cadrul prezentului Acord, fiecare Membru va lua toate măsurile rezonabile în puterea sa pentru ca, pe teritoriul său, guvernele administrațiile regionale și locale și organismele neguvernamentale să le respecte.”

<sup>11</sup> Spre exemplu, un organism profesional (barou de avocați, cameră a notarilor etc.).

<sup>12</sup> A se vedea art. XVIII lit. a) din GATS.

<sup>13</sup> A se vedea Raportul Organismului de Apel în cauza *Canada – Autos (Canada - Certain Measures Affecting the Automotive Industry)*, par. 155.

GATS nu definește noțiunea de servicii. Cu toate acestea, Art. I alin. 3 lit. b) prevede că noțiunea de „servicii” include toate serviciile din toate sectoarele, cu excepția serviciilor furnizate în exercitarea puterii guvernamentale<sup>14</sup>. Un serviciu furnizat în exercitarea puterii guvernamentale înseamnă orice serviciu care nu este furnizat, nici pe o bază comercială, nici în concurență cu unul sau mai mulți furnizori de servicii. Putem include aici asistența medicală, poliția, serviciile educaționale, penitenciarele<sup>15</sup>. De asemenea, o serie de servicii prevăzute în mod expres în anexele la GATS nu intră sub incidența acestuia, cum ar fi, spre exemplu, serviciile din domeniul transportului aerian<sup>16</sup>.

Chiar dacă o definiție legală a serviciilor nu este cuprinsă de GATS, acordul definește comerțul cu servicii. Acesta este identificat ca fiind sinonim cu furnizarea unui serviciu în unul din cele patru moduri prevăzute de Art. I alin. 2 al GATS, respectiv:

- furnizarea<sup>17</sup> peste graniță (de exemplu, consultanța juridică dată de un avocat dintr-un stat membru unui client aflat pe teritoriul altui stat membru);
- consumarea peste graniță a serviciului (de exemplu, tratament medical acordat de un medic stabilit într-un stat membru unui pacient din alt stat membru și care călătorește în statul membru unde se găsește medicul pentru a primi respectivul tratament);
- furnizarea prin prezența comercială<sup>18</sup> (spre exemplu, servicii financiare oferite de o bancă care își stabilește o filială în statul unde serviciul este furnizat);

---

<sup>14</sup> David Luff, *op. cit.*, p. 579.

<sup>15</sup> Multe din aceste servicii care în trecut erau apanajul exclusiv al serviciilor guvernamentale au trecut în ultimii ani în sfera serviciilor furnizate pe baze comerciale – educație, sănătate, penitenciare etc. – intrând așadar sub incidența GATS. A se vedea Rudolf Adlung, *Public Services and the GATS*, în „Journal of International Economic Law”, Vol. 9, Nr. 2/2007, p. 455 ș.u.

<sup>16</sup> Conform Anexei la GATS privind serviciile din domeniul transportului aerian acordul nu se aplică măsurilor care afectează drepturile de trafic, indiferent de modul în care au fost acordate sau serviciile legate direct de exercitarea drepturilor de trafic. Cu toate acestea, GATS se aplică măsurilor care afectează serviciile de reparații și întreținere a aeronavelor vânzarea sau comercializarea serviciilor de transport aerian; serviciilor de sisteme informaționale de rezervare (CRS).”

<sup>17</sup> Potrivit art. XVIII lit. b) din GATS, „Termenul "furnizarea unui serviciu" include producția, distribuția, comercializarea, vânzarea și livrarea unui serviciu”.

- furnizarea prin prezență efectivă a persoanei (spre exemplu, servicii de programare furnizate într-un stat de un programator care călătorește în statul respectiv pentru a furniza serviciul).

Definițiile date de Art. I alin. 2 din GATS sunt destul de generale, incluzând numeroase situații concrete<sup>19</sup>. În practică s-a stabilit spre exemplu, în ceea ce privește furnizarea peste graniță că din moment ce art. I alin. 2 lit. a) se referă în definiția acestui mod de furnizare a serviciilor în mod exclusiv al furnizării din teritoriul unui membru în teritoriul oricărui alt membru, fără a se face mențiune cu privire la furnizorul serviciului, rezultă că este irelevantă pentru calificarea unei operațiuni comerciale ca fiind furnizare de servicii peste graniță locul de unde operează furnizorul aceluși serviciu<sup>20</sup>. De asemenea, în ceea ce privește furnizarea serviciului prin prezență comercială, Art. I alin. 2 lit. c) prevede că aceasta presupune prezența comercială a furnizorului de servicii pe teritoriul altui stat membru, fără însă a specifica dacă furnizarea serviciului are loc pe teritoriul statului unde furnizorul este prezent sau pe teritoriul altui stat. Prin urmare, furnizarea serviciului prin prezență comercială nu exclude situația în care serviciul provine de pe teritoriul statului unde prezența comercială este stabilită, dar este efectuată pe teritoriul unui alt stat membru<sup>21</sup>.

În ceea ce privește condițiile de a afecta de a comerțului cu servicii, conform art. I alin. 1 al GATS, s-a stabilit în practică faptul că noțiunea de „a afecta” trebuie înțeleasă în mod extensiv, nefiind limitată la acele măsuri care reglementează sau guvernează comerțul cu servicii<sup>22</sup>. O măsură poate intra sub incidența GATS chiar dacă ea reglementează o altă chestiune, atâta timp cât are implicații asupra comerțului cu servicii. Situațiile concrete sunt

---

<sup>18</sup> Noțiunea de prezență comercială este definită de art. XVIII lit. d) din GATS ca fiind „orice tip de întreprindere comercială sau profesională, inclusiv sub forma:

i) constituirii, achiziționării sau menținerii unei persoane juridice, sau;

ii) creării sau menținerii unei sucursale sau unui birou de reprezentare, pe teritoriul unui Membru, în scopul furnizării unui serviciu”.

<sup>19</sup> Mitsuo Matsushita, Thomas J. Schoenbaum, Petros C. Mavroidis, *op. cit.*, p. 611.

<sup>20</sup> A se vedea Raportul Panelului în cauza *Mexico – Telecoms* (*Mexico - Measures Affecting Telecommunications Services*), par. 7.30. Pentru detalii a se vedea Eleanor M. Fox, *The WTO's First Antitrust Case – Mexican Telecom: A Sleeping Victory for Trade and Competition*, în „Journal of International Economic Law”, Vol. 9, Nr. 2/2007, p. 271–292.

<sup>21</sup> *Ibidem*, par. 7.375.

<sup>22</sup> Raportul Organismului de Apel în cauza *EC – Bananas III* (*European Communities - Regime for the Importation, Sale and Distribution of Bananas*), par. 220.

nelimitate<sup>23</sup>, ceea ce face ca acordul să poată fi aplicat atât măsurilor care reglementează în mod concret comerțul cu servicii (spre exemplu, condiții de autorizare a furnizorilor de servicii de telefonie mobilă) dar și măsurilor care, deși reglementează alte domenii (spre exemplu comerțul cu bunuri), afectează și comerțul cu servicii (spre exemplu, regulile care vizează licențierea producătorilor pot afecta și pe distribuitori sau transportatori)<sup>24</sup>.

Odată stabilită incidența GATS asupra măsurii analizate, trebuie stabilit dacă serviciile sau furnizorii de servicii afectați sunt similari celor care beneficiază de respectiva măsură. Importanța acestei determinări este evidentă, doar dacă se stabilește similaritatea punându-se problema unei discriminări.

Așa cum am arătat și mai sus, GATS nu definește noțiunea de serviciu, ci se referă doar la comerțul cu servicii prin identificarea modurilor de furnizare care intră sub incidența acestuia. De asemenea se face distincția între serviciile comerciale și cele guvernamentale, acestea din urmă neintrând sub incidența acordului. Noțiunea de furnizor de servicii este definită<sup>25</sup> de GATS, incluzând orice persoană fizică<sup>26</sup> sau juridică<sup>27</sup> care furnizează un serviciu în unul dintre cele patru moduri identificate mai sus.

---

<sup>23</sup> Potrivit Art. XXVIII lit. c) al GATS, măsurile care afectează comerțul cu servicii includ măsurile referitoare la cumpărarea, plata sau utilizarea unui serviciu, accesul la și utilizarea de, cu ocazia furnizării unui serviciu, servicii pe care acești membri solicită să fie oferite publicului, în general, prezența, inclusiv prezența comercială a persoanelor unui membru pentru furnizarea unui serviciu pe teritoriul unui alt membru. Folosirea termenului "include" semnifică faptul că enumerarea este exemplificativă și nu exhaustivă. A se vedea în acest sens Peter van den Bossche, *op. cit.*, p. 339.

<sup>24</sup> Rüdiger Wolfrum, Peter-Tobias Stoll, Clemens Feinaugle, *WTO - trade in services*, Martinus Nijhof Publishers, Leiden, 2008, p. 45;

<sup>25</sup> Art. XVIII lit. g) din GATS prevede că „expresia "furnizor de serviciu" desemnează orice persoană care furnizează un serviciu”, cu următoarea notă de subsol: „În cazul în care serviciul nu este furnizat direct de către o persoană juridică, ci prin intermediul altor forme de prezență comercială, cum ar fi o sucursală sau un birou de reprezentare, furnizorul de servicii (adică persoana juridică) nu va beneficia mai puțin datorită unei astfel de prezențe de tratamentul prevăzut pentru furnizorii de servicii, în virtutea prezentului Acord. Acest tratament va fi acordat prezenței datorită căreia serviciul este furnizat și nu va trebui, în mod necesar, să fie extins la alte părți furnizorului în afara teritoriului unde serviciul este furnizat.”

<sup>26</sup> Art. XVIII lit. k) din GATS prevede că „expresia "persoană fizică a unui alt Membru" înseamnă o persoană fizică, care are reședința pe teritoriul acestui alt Membru sau oricărui alt Membru și care, conform legislației acestui alt Membru:

- i) este un resortisant al acestui alt Membru; sau
- ii) are dreptul la rezidență permanentă în acest alt Membru, în cazul unui Membru care:

Nici noțiunea de similaritate nu este definită în GATS și nici practica de soluționare a diferendelor nu este foarte bogată din acest punct de vedere, cu referire la domeniul comerțului internațional cu servicii. Determinarea similarității serviciilor sau furnizorilor de servicii trebuie, indiferent de situație să se bazeze pe evaluarea următoarelor criterii: caracteristicile serviciului și ale furnizorului de servicii, clasificarea și descrierea serviciilor conform sistemului CPC<sup>28</sup>, preferințele și obiceiul consumatorilor cu privire la anumite servicii sau furnizori. Faptul că mai mulți furnizori furnizează același serviciu nu trebuie, de exemplu, să conducă în mod automat la concluzia că aceștia sunt furnizori similari, factori precum mărimea, mijloacele lor de producție, experiența sau expertiza trebuind să fie luați în

1. nu are resortisanți sau

2. acordă în mod substanțial același tratament rezidenților săi permanenți ca și resortisanților în ce privește măsurile afectând comerțul cu servicii, așa cum a notificat cu ocazia acceptării prezentului Acord sau aderării la acest acord, fiind înțeles că nici un Membru nu este obligat să acorde acestor rezidenți permanenți un tratament mai favorabil decât cel care ar fi acordat de acest alt Membru la acești rezidenți permanenți. Această notificare va cuprinde asigurarea că el își va asuma, în ce privește acești rezidenți, în concordanță cu legile și reglementările sale, aceleași responsabilități ca cele pe care acest alt Membru le are față de naționali săi.”

<sup>27</sup> Art. XVIII lit. l) din GATS prevede că „expresia "persoană juridică" înseamnă orice persoană juridică constituită în mod corespunzător sau altfel organizată, în conformitate cu legislația aplicabilă, în scopuri lucrative sau nu, și deținută de sectorul privat sau sectorul public, inclusiv orice societate, înțelegere, societate de persoane, întreprinderi, întreprindere individuală sau asociații”, iar Art. XVIII lit. m) din GATS prevede că „expresia "persoană juridică a unui alt Membru " înseamnă o persoană juridică:

i) care este constituită sau altfel organizată, în conformitate cu legislația acestui alt Membru și care efectuează importante operațiuni comerciale pe teritoriul acestui Membru sau oricărui alt Membru; sau

ii) în cazul furnizării unui serviciu, grație unei prezențe comerciale, care este deținută sau controlată:

(1) de persoane fizice a acestui Membru, sau

(2) de persoane juridice ale acestui Membru, așa cum sunt identificate la subparagraful i):

b) De asemenea, Art. XVIII lit. n) din GATS prevede că „o persoană juridică:

i) "este deținută" de persoanele unui Membru, dacă mai mult de 50% din capitalul său social aparținând în deplină proprietate persoanelor acestui Membru;

ii) "este controlată" de persoane ale unui Membru, dacă aceste persoane au capacitatea să numească majoritatea administratorilor sau sunt abilitate de drept să-i dirijeze operațiunile sale;

iii) "este afiliată" la o altă persoană când ea controlează această altă persoană sau este controlată de aceasta; sau dacă ea însăși și cealaltă persoană sunt ambele controlate de aceeași persoană.”

<sup>28</sup> Clasificarea CPC este făcută de către Organizația Națiunilor Unite, prin Comisia de Statistică.



considerare<sup>29</sup>. Determinarea similitudinii serviciilor sau furnizorilor presupune așadar determinarea naturii și competiție existente între produsele respective sau furnizorii respectivi. În lipsa unor criterii clare, pot fi avute în vedere cele stabilite în practică pentru stabilirea similarității produselor, deși acestea pun de obicei mai multe probleme prin complexitatea lor crescută<sup>30</sup>.

Cel de-al treilea element care trebuie avut în vedere pentru analiza principiului tratamentului națiunii celei mai favorizate în comerțul cu servicii vizează tratamentul acordat serviciilor similare sau furnizorilor de servicii similare. Membrii trebuie să acorde imediat și necondiționat serviciilor sau furnizorilor de servicii a celorlalte state membre un tratament nu mai puțin favorabil ca cel acordat serviciilor sau furnizorilor de servicii similari din orice alt stat. Art. II al GATS nu prevede nicio o referire suplimentară cu privire la înțelesul noțiunii de tratament nu mai puțin favorabil. Cu toate acestea, anumite precizări sunt făcute de art. XVII al GATS, care reglementează obligația acordării tratamentului național, în sensul că o anumită măsură este considerată ca fiind mai puțin favorabilă dacă aceasta modifică condițiile concurenței comerciale în favoarea serviciilor sau furnizorilor de servicii ai unui membru în raport cu serviciile similare sau furnizorii similari de servicii ai oricărui alt membru<sup>31</sup>. În practică s-a stabilit însă că reglementarea art. XVII din GATS nu se aplică în mod automat și la art. II alin. 1, cu toate că aceeași practică a stabilit că discriminarea în contextul tratamentului națiunii celei mai favorizate include atât discriminarea de jure, cât și cea de facto, la fel ca și în cazul tratamentului național, deși doar la Art. XVII al GATS se prevede în mod expres acest lucru<sup>32</sup>.

Acordarea tratamentului nu mai puțin favorabil trebuie să aibă loc automat și necondiționat. Termenul automat se referă la obligația membrilor

---

<sup>29</sup> David Luff, *op. cit.*, p. 589 – 590.

<sup>30</sup> Peter van den Bossche, *op. cit.*, p. 340.

<sup>31</sup> În acest sens, Art. XVII alin. 3 din GATS prevede că „Un tratament identic din punct de vedere formal sau diferit din punct de vedere formal va fi considerat ca fiind mai puțin favorabil, dacă modifică condițiile de concurență în favoarea serviciilor sau furnizorilor de servicii a oricărui Membru în raport cu serviciile similare sau furnizorii de servicii similare ai unui alt Membru.”

<sup>32</sup> A se vedea în acest sens Raportul Organismului de apel în cauza *EC – Bananas III* (*European Communities - Regime for the Importation, Sale and Distribution of Bananas*), par. 234.

de a acorda un tratament nu mai puțin favorabil serviciilor sau furnizorilor de servicii similari din alte state membre OMC fără întârziere. Cu alte cuvinte, extinderea beneficiilor măsurii respective asupra tuturor serviciilor similare și tuturor furnizorilor de servicii similare trebuie să aibă loc fără ca un termen să poată fi acordat în acest sens<sup>33</sup>. Referitor la acordarea necondiționată a tratamentului respectiv, mai multe clarificări sunt necesare. Există două opinii în practică cu privire la interpretarea acestei condiții: într-o primă opinie se susține că termenul necondiționat presupune ca niciun fel de condiție să nu fie impusă pentru acordarea respectivului avantaj serviciilor similare sau furnizorilor de servicii similari; cea de-a doua opinie susține că noțiunea de necondiționat semnifică faptul că un membru OMC nu poate impune condiții suplimentare ca cele impuse pentru prima acordare a respectivului avantaj, atunci când extinde respectivul avantaj asupra tuturor celorlalți membri OMC<sup>34</sup>. Achiesăm la această opinie, având în vedere că principiul tratamentului națiunii celei mai favorizate în comerțul cu servicii presupune acordarea unui tratament nu mai puțin favorabil serviciilor și furnizorilor de servicii similari, nu însă de a acorda acestora un tratament mai favorabil decât cel inițial acordat.

---

<sup>33</sup> Mitsuo Matsushita, Thomas J. Schoenbaum, Petros C. Mavroidis, *op. cit.*, p. 621.

<sup>34</sup> A se vedea Raportul Panelului în cauza *Canada – Autos (Canada - Certain Measures Affecting the Automotive Industry)*, par. 10.23 – 10.24.